

Preventivne mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta

Jurković, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:564598>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Matea Jurković

**PREVENTIVNE MJERE ZA ZAŠTITU OSOBNIH PRAVA
I DOBROBITI DJETETA**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Matea Jurković

**PREVENTIVNE MJERE ZA ZAŠTITU OSOBNIH PRAVA
I DOBROBITI DJETETA**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: Prof.dr.sc. Irena Majstorović

Zagreb, 2024.

Preventivne mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta

Sažetak: Zaštita djetetovih prava i dobrobiti je od ključne važnosti za zdrav razvoj djece i cjelokupnog društva. Roditelji igraju ključnu ulogu u ovom procesu, ali kada su djeca izložena riziku zbog neodgovornog roditeljskog ponašanja, država mora intervenirati. Hrvatski zavod za socijalni rad ima ključnu ulogu u provedbi preventivnih mjera koje osiguravaju zaštitu dječjih prava i dobrobiti. Kroz savjetovanje i edukaciju roditelja, praćenje i procjenu obitelji, pružanje podrške u kriznim situacijama te suradnju s nevladinim organizacijama i lokalnom zajednicom, moguće je stvoriti sigurno i poticajno okruženje u kojem svako dijete može ostvariti svoj puni potencijal. Prava djeteta su temeljna ljudska prava koja se odnose na sve aspekte djetetovog života, uključujući pravo na život, zdravlje, obrazovanje, obiteljsku zaštitu i slobodu izražavanja. Ova prava su definirana u Konvencija o pravima djeteta koja posebno naglašava najbolji interes i dobrobit djeteta. Izricanjem preventivnih mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta država intervenira u obiteljski život kako bi svojim mjerama vratila stabilnost obiteljskoj zajednici te poboljšala položaj i zaštitila osobna prava djeteta unutar nje, kada dođe do narušavanja istih. Na taj način, država pokušava spriječiti izdvajanje djeteta iz obitelji, koja se smatra temeljnom društvenom zajednicom i optimalnim mjestom za djetetov zdrav rast i razvoj.

KLJUČNE RIJEČI; prava djece, Konvencija o pravima djeteta, Obiteljski zakon, Hrvatski zavod za socijalni rad za socijalni rad, dobrobit djeteta, preventivne mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta

Preventive measures for the protection of the personal rights and welfare of the child

Summary: Protecting children's rights and well-being is crucial for the healthy development of children and society. Parents play a key role in this process, but when children are at risk due to irresponsible parental behavior, the state must intervene. The Croatian Institute for Social Welfare plays a key role in implementing preventive measures that ensure the protection of children's rights and well-being. Through counseling and educating parents, monitoring and assessing families, providing support in crisis situations, and collaborating with non-governmental organizations and the local community, it is possible to create a safe and nurturing environment in which every child can fulfill his/her full potential. Children's rights are fundamental human rights that encompass all aspects of a child's life, including the right to life, health, education, family protection, and freedom of expression. These rights are defined in the Convention on the Rights of the Child, which especially emphasizes the best interest and well-being of the child. By imposing preventive measures to protect the personal rights and well-being of the child, the state intervenes in family life in order to restore stability to the family community with its measures and improve the position and protect the personal rights of the child within it, when they are violated. In this way, the state tries to prevent the separation of the child from the family, which is considered the fundamental group of society and the optimal place for the child's healthy growth and development.

KEYWORDS: children's rights, Convention on the Rights of the Child, Family Law, Croatian Institute for Social Welfare, child welfare, preventive measures for the protection of the personal rights and welfare of the child

Sadržaj

1. UVOD	1
2. DOBROBIT DJETETA I PROCJENA UGROŽENOSTI PRAVA I DOBROBITI DJETETA 3	
3. PREVENTIVNE MJERE ZA ZAŠTITU OSOBNIH PRAVA I DOBROBITI DJETETA	8
3.1. Mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu	9
3.2. Mjere stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu	10
3.3. Mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu	12
3.4. Mjera žurnog izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji	13
4. ZAKLJUČAK	16
5. LITERATURA	18

Izjava o autorstvu rada

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad:

„Preventivne mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta“ i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Matea Jurković

Datum: 05.srpnja 2024.

1. UVOD

Obitelj ima nezamjenjivu ulogu u životu djeteta, pružajući mu sigurnost, ljubav i smjernice potrebne za zdravo odrastanje. Prema Hrabar (2016) prijelomna karakteristika obitelji upravo su djeca. Odgovornost za osiguranje djetetove dobrobiti prvenstveno leži na roditeljima, no i društvo i država zauzimaju važnu ulogu u zaštiti djece od zanemarivanja i zlostavljanja. U situacijama gdje roditelji ne ispunjavaju svoje obveze, država mora intervenirati kako bi osigurala sigurno i poticajno okruženje za dijete (Rešetar i Aras, 2014). Time se osigurava da svako dijete ima mogućnost razviti se u zdravu, stabilnu i odgovornu odraslu osobu.

Bitnost i vrijednost djetetovog života uz roditelje mnogostruka je, a posebno je korisna za djetetovu duševnu stabilnost, emocionalnu sigurnost, zdravo odrastanje te razvijanje u odgovornu odraslu osobu (Rešetar i Aras 2014, prema Miladin 2023.: 1). Odgovornost za osiguranje dobrobiti i sveobuhvatnog razvoja djeteta ponajprije je na roditeljima. Međutim, odsustvo pravodobne i prikladne akcije od strane stručnjaka i društva predstavlja, u području zaštite djece, vid zapostavljanja dječjih potreba (Ajduković, Laklija, 2014).

Nažalost, nerijetki su slučajevi povrede prava djeteta zapostavljanjem dužnosti i odgovornosti od strane roditelja. U takvim situacijama, država je ustavno, međunarodno pravno i zakonski dužna pokrenuti potrebne mjere u svrhu zaštite djeteta i njegove dobrobiti. Time država poprima ulogu „zamjenskog roditelja“ (Rešetar i Aras, 2014). Obitelj pruža sigurnost i podršku, te igra ključnu ulogu u oblikovanju djetetovog karaktera, vrijednosti i ponašanja. Bez stabilne obitelji, djetetu je otežano stjecanje temelja potrebnih za uspješan život kao individui, ali i život u društvenoj zajednici.

Roditelji su prvi učitelji djeteta i njihova odgovornost je osigurati da dijete razvije osjećaj sigurnosti i samopouzdanja. Unatoč odgovornosti roditelja, u društvu su prisutni brojni slučajevi zanemarivanja i zlostavljanja djece. Zanemarivanje djetetovih potreba može imati dugotrajne negativne posljedice na njegov razvoj. U takvim slučajevima, djetetu je potrebna dodatna zaštita i podrška. Država također ima obvezu osigurati adekvatnu podršku obiteljima kako bi se spriječili slučajevi zanemarivanja i zlostavljanja. To uključuje pružanje socijalnih, psiholoških i financijskih resursa obiteljima u potrebi. Pravovremena intervencija i podrška

moгу značajno doprinijeti očuvanju obitelji i zaštiti djetetovih prava. Cilj djelovanja države treba biti najbolji interes djeteta te održanje i očuvanje obiteljske zajednice. Država štiti dijete i obitelj mjerama koje su propisane u Obiteljskom zakonu (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23,156/23). To su mjere kojima se nastoje zaštititi prava i dobrobit djeteta, ali i cijele obiteljske zajednice. U situacijama kada je ugroženost dječjih prava i dobrobiti blaža, Obiteljski zakon propisuje korištenje preventivnih mjera za zaštitu prava i dobrobiti djece. Te mjere su: upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu, mjera stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu, mjera intenzivne stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu te žurna mjera izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23,156/23 čl.134). Također, postoje i represivne mjere. Represivne mjere u nadležnosti su sudova te se većinom izriču na prijedlog Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Represivne mjere su: privremeno povjeravanje djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi, zabrana približavanja djetetu, oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi, povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi te lišenje prava na roditeljsku skrb (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl.149).

U ovome radu razradit će se preventivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djece, objasnit će se svaka zasebno te će se razmatrati koliko je važna uloga obitelji u djetetovom životu stavljajući poseban naglasak na pitanje dobrobiti djeteta.

2. DOBROBIT DJETETA I PROCJENA UGROŽENOSTI PRAVA I DOBROBITI DJETETA

Dobrobit djeteta odnosi se na učinkovito funkcioniranje i iskustvo djeteta te se promatra kao multidimenzionalan pojam. To znači da se dobrobit djeteta ne može svesti samo na fizičko zdravlje, već uključuje i emocionalne, socijalne, kognitivne i druge aspekte djetetova života te obuhvaćaju područja i pitanja vezana uz obrazovanje, zdravlje, materijalne prilike, odnose s drugima, građansko sudjelovanje, smještaj, subjektivnu dobrobit i sigurnost (Brajša, Žganec i sur., 2019). Subjektivna dobrobit djeteta, kako ističu Sladović Franz i Mujkanović (2003), važna je kategorija koja predstavlja zaštitu od ugrožavajućih okolnosti i razvijanja poteškoća psihičkog zdravlja djeteta.

Sladović Franz (2004) ističe da se dobrobit djeteta definira i kao ostvarivanje prava djeteta na sveobuhvatan i primjeren razvoj njegovih potencijala. Kada promatramo dobrobit djeteta, trebamo uzeti u obzir različite rizike koji mogu utjecati na tu dobrobit, kao što su nejednakost, siromaštvo i socijalna isključenost (Ajduković, 2015).

Roditeljska skrb i obiteljski odnosi su temeljna područja koja oblikuju djetetov razvoj i dobrobit. Međutim, postoje situacije u kojima se ovi ključni elementi narušavaju, što zahtijeva intervenciju kako bi se zaštitila prava i dobrobit djeteta. Prema Obiteljskom zakonu (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl.131), određene situacije su poziv na poduzimanje mjera radi zaštite dječjih prava i dobrobiti.

Neodgovarajuća roditeljska skrb je jedan od glavnih problema koji mogu ugroziti djetetovu dobrobit. To može uključivati situacije u kojima roditeljska skrb nije usklađena s potrebama djeteta ili je potpuno nepostojeća. Psihosocijalne poteškoće kod djeteta također mogu biti znak neodgovarajuće roditeljske skrbi (Ajduković, Radočaj, 2008).

Obiteljski zakon (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl.131) predviđa različite mjere koje se mogu poduzeti radi zaštite djece u situacijama neodgovarajuće roditeljske skrbi ili prisutnosti psihosocijalnih poteškoća. Intervencije trebaju biti usmjerene na promicanje djetetove dobrobiti i osiguravanje sigurnog okruženja za njegov daljnji razvoj.

Odrastanje u obitelji, okružen ljubavlju i razumijevanjem, ključno je za zdrav razvoj djetetove osobnosti. Važnost toga naznačena je i u različitim međunarodnim i nacionalnim dokumentima. Konvencija o pravima djeteta (Službeni list SFRJ, br. 15/90, NN - MU, br.

12/93, 20/97, čl.9), kao jedan od ključnih pravnih okvira, ističe pravo djeteta na život u obitelji.

Međutim, unatoč tom pravu i važnosti obiteljskog okruženja, postoje situacije u kojima roditelji zanemaruju svoje odgovornosti prema djetetu. U takvim slučajevima, intervencija države postaje nužna radi zaštite djetetove dobrobiti (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 13). U mnogim slučajevima, cilj intervencije nije samo zaštita djeteta od trenutne opasnosti, već i pružanje podrške obitelji kako bi se omogućilo poboljšanje situacije i povratak djeteta u obiteljsko okruženje kad je to moguće.

Kod izricanja mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta, posebno se naglašava važnost prava djeteta na sudjelovanje i iznošenje mišljenja pri odabiru mjere koja će biti izrečena. Ako dijete za koje se mjera određuje ima navršениh 14 godina, sud može donijeti rješenje kojim mu omogućava predlaganje dokaza, iznošenje činjenica, podnošenje pravnih lijekova i obavljanje drugih radnji u postupku određivanja mjere. To je moguće samo ako je dijete sposobno shvatiti značenje i pravne posljedice tih radnji (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl.130). Pravo djeteta na sudjelovanje i izražavanje mišljenja također se ističe u Konvenciji o pravima djeteta, koja je temeljno uporište koncepta dobrobiti djeteta. Naime, jedno od osnovnih načela Konvencije o pravima djeteta je pravo na izražavanje mišljenja (Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, br. 15/90, NN – MU, br. 12/93, 20/97, čl.12).

Obiteljski zakon (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 7) daje smjernice za takve situacije, naglašavajući da mjere koje interferiraju u obiteljski život mogu biti prihvatljive samo ako su nužne te ako se njihova svrha ne može ostvariti blažim mjerama, uključujući preventivnu pomoć i potporu obitelji.

Prema članku 128. Obiteljskog zakona (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23), tijelo koje provodi postupak treba odabrati mjeru koja najmanje ograničava pravo roditelja na skrb o djetetu, pod uvjetom da ta mjera može adekvatno zaštititi prava i dobrobit djeteta. Ovo načelo reflektira suptilnu ravnotežu između zaštite dječjih prava i poštovanja prava roditelja.

Prema Obiteljskom zakonu (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 132), svaka osoba ima dužnost prijaviti povredu djetetovih osobnih ili imovinskih prava. Ovaj zakon propisuje jasne smjernice za postupanje u slučaju kršenja dječjih prava te utvrđuje odgovornosti institucija, poput Hrvatskog za socijalni rad, u zaštiti i interveniranju u takvim situacijama. Važno je naglasiti da zakon propisuje obvezu suradnje i obavještanja između suda, Hrvatskog za

socijalni rad, roditelja te drugih osoba ili ustanova kojima je povjerena skrb o djetetu u vezi s provođenjem radnji vezanih uz prijavu povrede djetetovih prava (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23,156/23 čl. 132). Povrede osobnih prava djeteta obuhvaćaju širok spektar situacija, uključujući tjelesno ili mentalno nasilje, spolne zloporabe, zanemarivanje ili nehajno postupanje, te zlostavljanje ili izrabljivanje djeteta, izloženost djeteta obiteljskom nasilju (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23,156/23 čl. 132).

Pregledom statističkih podataka može se dobiti najbolji uvid o povredi prava djece. Ovdje će se u obzir uzeti godišnje Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu 2023. godine. Kako se navodi u izvješću, 2023. godinu su obilježili brojni nesretni slučajevi kako u RH tako i u regiji pa je shodno tome broj prijava o povredama prava djece za 13% veći, nego u prethodnoj godini. Brojkom iskazano to je 2 183 podnesene prijave. Važno je istaknuti da kada se odnosi na broj djece, to je nešto veći broj zato što su se neke prijave odnosile na grupe djece, posebice kada su u pitanju obrazovna prava. Uz osobna prava, najviše se prijava primilo za povredu obrazovnih prava. (Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu 2023., URL: <https://dijete.hr/docs/Izvjesc%CC%8Cc%CC%81e%20o%20radu%20pravobraniteljice%20za%20djecu%20za%202023%20godinu.pdf>)

Zaštita prava i dobrobiti djeteta ključna je obaveza društva i institucija koje djeluju u njihovom interesu. Kada stručni tim Hrvatskog za socijalni rad zaprimi prijavu o povredi i ugroženosti prava djeteta i njegove dobrobiti, po pravilima i načelima struke provest će procjenu ugroženosti prava i dobrobiti djeteta (Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta, NN 123/15, 87/22, čl.2). Početak postupka procjene jest procjena razine rizika za dijete. U procesu određivanja rizika za dijete ustvari se određuje kolika je vjerojatnost ugroženosti djeteta unutar obitelji, sada ili u budućnosti. (Ajduković, 2015.: 39). Procjenu ugroženosti prava djeteta Hrvatski za socijalni rad pokreće po službenoj dužnosti, na temelju službene obavijesti koju može zaprimiti iz različitih izvora. Najčešće to mogu biti roditelj, škola, obavijest suda, policije te drugih državnih tijela (Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta, NN 123/2015, 87/2022, čl.3).

Proces procjene rizika nije jednostavan proces, to je vrlo složeno i osjetljivo pitanje, naročito jer se radi o djeci (Dojčinović, 2014.) Ona zahtijeva dubinsko razumijevanje djetetovog okruženja, obiteljske dinamike, ali i šireg društvenog konteksta. Također, postupak procjene mora biti provoden s velikom osjetljivošću prema djetetu i njegovoj obitelji, kako bi se osigurala adekvatna zaštita, ali istovremeno i poštivanje prava svih uključenih strana.

Postupak procjene ugroženosti prava djeteta za Hrvatski za socijalni rad provodi socijalni radnik u suradnji sa stručnim timom Hrvatskog zavoda za socijalni rad (Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta, NN 123/15, 87/22., čl. 3). Procjena se provodi na temelju ranije prikupljenih podataka u socijalnoj anamnezi, utvrđenih činjenica te na rezultatima Liste za procjenu sigurnosti i Liste za procjenu razvojnih rizika (Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta, NN 123/15, 87/22., čl. 4., st. 2). Tijekom prikupljanja podataka i zaštite dječjih prava, roditelji i druge osobe koje se skrbe o djetetu dužni su u postupcima zaštite prava i dobrobiti djeteta surađivati s Hrvatskim zavodom za socijalni rad, omogućiti uvid u stambene prilike te pružati istinite osobne i obiteljske podatke, kao i podatke o prihodima i imovini. Također, obvezni su obavijestiti nadležni Hrvatski zavod za socijalni rad o svakoj promjeni adrese stanovanja (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 133).

Liste koje su navedene iako su različite, imaju zajednički koncept: osnovne podatke o djetetu i roditeljima, razloge za procjenu sigurnosti ili razvojnih rizika, te listu okolnosti koje se procjenjuju. Istraživanja ukazuju na potrebu za standardizacijom i jasnoćom u procjeni razvojnih rizika i ugroženosti djeteta (Gold i sur., 2001, prema Ajduković, 2015). Prilikom procjene ugroženosti prava djeteta, uzimaju se u obzir različiti čimbenici kao što su stupanj ugroženosti djetetova života i zdravlja, razvojni rizici, potrebe za zdravljem, obrazovanjem, emocionalnim razvojem, te obiteljskim i socijalnim odnosima. Također se razmatraju roditeljske sposobnosti i spremnost za promjene, kao i djetetove osobine i funkcioniranje (Ajduković, 2015.).

Nakon završetka procesa procjene, ispunjavanja gore spomenutih Lista, socijalni radnik u suradnji sa stručnim timom donosi završnu ocjenu razvojnih rizika. Razina rizika za razvoj djeteta ocjenjuje se prema skupinama čimbenika, dajući konačnu ocjenu u četiri stupnja: bez rizika, niska, srednja i visoka razina rizika. Bez rizika znači da dijete trenutno dobro napreduje te da nije potrebna nikakva intervencija stručnjaka. Niska razina podrazumijeva potencijalne izazove s malom vjerojatnošću za buduće probleme te se kod ove procjene izriču mjere blažeg intenziteta poput upozorenja na pogreške i propuste. Srednja razina ukazuje na faktore koji mogu ugroziti razvoj, zahtijevajući individualne planove i blaže mjere koje se provode neposredno u obiteljskoj zajednici. Visoka razina rizika označava ozbiljne prijetnje razvoju djeteta, što zahtijeva intenzivne mjere zaštite, pa čak i razmatranje oduzimanja roditeljskih prava na stanovanje s djetetom (Ajduković, 2015).

Nakon određivanja razine rizika, donosi se zaključak o potrebi određivanja mjera zaštite prava i dobrobiti djeteta. Stručni tim Hrvatskog zavoda za socijalni rad na temelju dobivenih rezultata donosi odluku o potrebi izricanja mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta. Također, prilikom određivanja mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta u obzir se može uzeti izjava i mišljenje udomitelja koji dulje vrijeme skrbi o djetetu, kao i drugih osoba koje dulje vrijeme žive s djetetom i skrbe o njemu (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23,156/23 čl. 130). Zadnjom promjenom Obiteljskog zakona i udomitelji mogu biti saslušani u ovim postupcima. Naime, u stavku 4 članka 130 Obiteljskog zakona (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23,156/23) uz uzimanje u obzir mišljenja važnih osoba iz djetetova života, sada se dodaje i udomitelj kao osoba čije je mišljenje važno za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta. Odnosno, izmjene članka 130 Obiteljskog zakona jasno pokazuju važnost udomitelja u postupcima za zaštitu djece. Dodavanje udomitelja među osobe koje mogu sudjelovati u ovim postupcima priznaje njihovu ključnu ulogu u djetetovu životu i razvoju (Zakon o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona, NN 156/23).

Mjere koje se određuju za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta mogu biti u nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad (preventivne mjere) i u nadležnosti suda (represivne mjere), ovisno i intenzitetu ugroženosti djetetovih prava i kapacitetu roditelja za poboljšanje okolnosti.

Mjere koje izriče Hrvatski zavod za socijalni rad su (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23,156/23 čl. 134): upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu, mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu, mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu te žurnu mjeru izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji.

Mjere koje su u nadležnosti suda, odnosno sud ih izriče, a u većini slučajeva Hrvatski zavod za socijalni rad predlaže, su (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23,156/23 čl. 149): privremeno povjeravanje djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi, zabrana približavanja djetetu, oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi, povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi te lišenje prava na roditeljsku skrb.

3. PREVENTIVNE MJERE ZA ZAŠTITU OSOBNIH PRAVA I DOBROBITI DJETETA

Glavna svrha mjera stručne pomoći Hrvatskog zavoda za socijalni rad je utjecati na promjenu ponašanja roditelja koje može ugroziti razvoj i sigurnost djeteta ili nije u skladu s njegovim razvojnim potrebama. Također, ove mjere ciljaju na promjenu rizičnih ili problematičnih ponašanja djeteta koja su rezultat roditeljskih postupaka. Dodatno, stručna pomoć teži uvođenju novih oblika ponašanja koji bolje odgovaraju razvojnim potrebama djeteta. Ako je obiteljsko okruženje izloženo riziku, ove mjere također nastoje promijeniti situaciju (Ajduković i Sladović Franz, 2008, prema Ajduković, 2015).

Suradnja i aktivna uključenost roditelja u procesu planiranja stručne pomoći od izuzetne su važnosti. Svijest roditelja o potrebi za pomoći, njihova spremnost na postizanje poboljšanih uvjeta za dijete u suradnji sa stručnjacima te povjerenje u znanja, kompetencije i ovlasti stručnjaka ključni su elementi uspješne provedbe mjera stručne pomoći (Ajduković, 2015).

Stručnjaci koji sudjeluju u ovom procesu suočavaju se s različitim perspektivama o životu, roditeljstvu i odgoju. Njihova uloga je ključna ne samo u razumijevanju tih perspektiva, već i u pružanju alternativnih pristupa usmjerenih na unaprjeđenje kvalitete roditeljstva. Bitno je naglasiti da ti pristupi trebaju biti poticajni, a ne prijeteći. Ovo ukazuje na važnost kontinuiranog praćenja i prilagođavanja situaciji kako bi se osigurala adekvatna zaštita djetetovih interesa. (Ajduković, 2015 : 93) Stoga je cilj osigurati sigurno i poticajno okruženje za svako dijete, uz poštovanje njegovih prava i dobrobiti te podršku roditeljima u ostvarivanju njihove roditeljske uloge (Ajduković, 2015).

U trenutku kada dođe do povrede osobnih prava i dobrobiti djeteta ili su osobna prava i dobrobit djeteta ugroženi, na temelju stručne procjene određuje su mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 131). Mjere mogu biti preventivnog ili represivnog karaktera. Kako je već navedeno, mjere koje provodi Hrvatski zavod za socijalni rad primjenjuju se u slučajevima blaže ugroženosti osobnih prava djeteta - preventivne mjere, dok se mjere u nadležnosti suda primjenjuju kod težih oblika ugroze osobnih i imovinskih prava djeteta – represivne mjere (Hrabar, 2021). Naredna poglavlja u radu bit će posvećena analizi preventivnih mjera zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta te njihovoj pojavnosti u statističkim podacima.

3.1. Mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu

Uspješno roditeljstvo zahtijeva kontinuiranu brigu, razumijevanje i odgovornost prema djetetu. Međutim, ponekad se dogode situacije u kojima roditelji možda nisu svjesni nedostataka u svojoj skrbi ili ponašanju koje može utjecati na dobrobit djeteta. U takvim slučajevima, mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju roditeljske skrbi o djetetu predstavlja važan korak prema poboljšanju situacije.

Prema članku 139. Obiteljskog zakona (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23), Hrvatski zavod za socijalni rad ima ovlasti pisanim putem upozoriti roditelje na nedostatke u skrbi o djetetu koji se dogode jedan put ili se rijetko ponavljaju, ali je bitno da su posljedice koje ti propusti uzrokuju blažeg karaktera za dijete. Svrha ove mjere je edukacija roditelja i poboljšanje roditeljskih kompetencija kako bi se ostvarila najbolja dobrobit djeteta. Ova mjera ima za cilj osvijestiti roditelje o njihovim nedostacima u pružanju adekvatne brige djetetu te ih potaknuti na promjenu ponašanja. Hrvatski zavod za socijalni rad će pažljivo procijeniti situaciju i pružiti relevantne savjete tijekom neposrednog savjetovanja o kojemu će dužan sastaviti i zapisnik, uzimajući u obzir individualne potrebe obitelji (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 139). Kako se navodi u 139. članku, stavak 1 Obiteljskog zakona (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23) Hrvatski zavod za socijalni rad za socijalni rad može uputiti roditelja na edukativne, zdravstvene i druge stručne programe koji im mogu pomoći u poboljšanju vještina roditeljstva i razumijevanju potreba njihovog djeteta.

Treba naglasiti da ova mjera nije vremenski ograničena, što znači da nema unaprijed određenog trajanja. Umjesto toga, fokus je na osnaživanju roditeljske skrbi putem jednokratnih intervencija, u kojima nije određeno koliko će morati posjećivati određenu ustanovu (Hrabar, 2019). Iako većina roditelja prihvati i poštuje pomoć koja im se pruža, postoje situacije u kojima to nije slučaj. Nedostatak suradnje roditelja može otežati provedbu mjera i otežati ostvarivanje dobrobiti djeteta. U takvim slučajevima, kada se propusti ponavljaju ili kada roditelji kontinuirano odbijaju suradnju, postoji mogućnost izricanja strožih mjera nadzora nad roditeljskom skrbi (Alinčić i sur., 2007).

Gledajući statistička izvješća nadležnog ministarstva, mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu 2022. godine bila je često korištena, ali ipak mjere

stručne pomoći i intenzivne stručne pomoći bile su češće korištene. Broj donesenih rješenja u kojima je izrečena mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu jest 1380, od čega su se 1332 odnosila na oba roditelja. (Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2022., URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%20A1tvo/Godi%20A1nje%20izvje%20A1%20C4%87e%202022/Godi%20A1nje%20statisti%20C4%8Dko%20o%20primijenjenim%20pravima%20socijalne%20skrbi%202022.pdf>)

3.2. Mjere stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu

U Republici Hrvatskoj, sustav socijalne skrbi temelji se na zaštiti i promicanju prava djece te pružanju podrške roditeljima u ostvarivanju roditeljske uloge. Jedna od ključnih mjera u tom sustavu je mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu koju izriče Hrvatski zavod za socijalni rad na temelju Obiteljskog zakona. Ako Hrvatski zavod za socijalni rad utvrdi da roditelji nisu sposobni samostalno provoditi roditeljsku skrb u potpunosti ili djelomično zbog okolnosti koje se odnose na roditelje ili na dijete, a time je ugrožen razvoj djeteta, Hrvatski zavod za socijalni rad će im izreći navedenu preventivnu mjeru. Ova mjera će se primijeniti samo ako život i zdravlje djeteta u obitelji nisu u opasnosti (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 140). Mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanjem skrbi o djetetu primjenjuje se uvijek kada postoje opravdani razlozi, bez obzira na prethodno određenu mjeru. Traje neprekidno između šest mjeseci do godinu dana, a njezino provođenje može se produljiti uz valjane razloge (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 142).

Ova mjeru Hrvatski zavod za socijalni rad izriče rješenjem koji sadrži bitne odrednice za provođenje ove mjere. Nužno je da u rješenju bude navedeno slijedeće: svrha određivanja mjere, vremensko razdoblje u kojem će se mjera provoditi, ime voditelja mjere te upozorenje o posljedicama koje mogu nastati kao rezultat nesuradnje tijekom provođenja mjere.

Na temelju rješenja, u roku 30 dana Hrvatski zavod za socijalni rad donosi individualni plan i program promjene koji zajedno sastavljaju stručni tim, roditelji i dijete. Ovaj plan je ključni dokument koji definira konkretne korake i aktivnosti koje treba poduzeti kako bi se postigli ciljevi mjere. Jedna od mogućnosti koje Hrvatski zavod za socijalni rad može predložiti kao dio ove mjere je upućivanje roditelja na adekvatno liječenje i sudjelovanje u obrazovnim,

zdravstvenim i psihosocijalnim programima (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 141). Dodatno, u skladu s navedenom mjerom, dijete može biti upućeno na privremeni smještaj u dom za djecu ili udomiteljsku obitelj kako bi mu bila pružena potrebna skrb i podrška dok se roditelji suočavaju s izazovima i prolaze kroz proces edukacije i rehabilitacije. (Hrabar, 2019).

Voditelj mjere dužan je posjećivati obitelj te im pružati pomoć i podršku u skladu s određenom mjerom i izrađenim individualnim planom. Svaki voditelj mjere dužan je pisati bilješke o posjetu te na temelju njih na mjesečnoj razini slati izvješće u nadležni Hrvatski zavod za socijalni rad. Također, na samom kraju provođenja mjere voditelj mjere podnosi završno izvješće Hrvatskom zavodu za socijalni rad. Završnim izvješćem utvrđuje se kakav je napredak ostvaren pod utjecajem mjere. U trenutku kada stručni tim Hrvatskog zavoda za socijalni rad spozna da mjera nije učinkovita ili 15 dana od isteka vremena na koje je mjera određena, odnosno odmah nakon što se pokaže da roditelji nisu spremni prihvatiti pruženu pomoć i potporu, može sudu predložiti izricanje druge mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 143).

Prema Ajduković (2015), neosporno je da završno izvješće o provođenju mjere treba biti vidljivo roditeljima i djeci, ali smatra da bi mjesečna izvješća trebala biti dostupna samo stručnom timu ili voditelju slučaja kako bi se postigla realnija izrada i očuvala viša razina profesionalne neovisnosti. Smatra da se ta izvješća ne bi trebala koristiti kao dokazno sredstvo tijekom trajanja mjere ili nakon njezina završetka. Posebno naglašava situacije u kojima se napredak ne događa linearno, već postoje oscilacije u promjenama (Miller i Rollnick, 2013, prema Ajduković, 2015). Mjesečna izvješća mogla bi biti pogrešno interpretirana, a članovi obitelji možda ne bi mogli vidjeti željeni napredak što bi moglo imati negativne učinke na rezultate procesa rada s obitelji.

Obiteljskim zakonom izriče se dužnost Hrvatskog zavoda za socijalni rad da i nakon prestanka mjere stručne pomoći i potpore u ostvarivanjem skrbi o djetetu prati obiteljske prilike te u roku od prije isteka godine dana od prestanka mjere procijeni obiteljske prilike i o tome sastavi izvješće (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 144).

U statističkim izvješćima Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike za 2022. godinu vidljivo je da se mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu izrekla 2800 puta. Najveći broj mjera izrečen je za djecu u razdoblju od 7 do 14 godine života, njih 2641. Potrebno je istaknuti i jedan zabrinjavajući podatak, a to jest da je od ukupnog

broja mjera njih 1 438 nije izrečeno prvi put, nego su obitelji već bile u sustavu i nadležnosti Hrvatski zavod za socijalni rada za socijalni rad pod istom mjerom. (Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2022., URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%202022/Godi%C5%A1nje%20statisti%C4%8Dko%20%20primijenjenim%20pravima%20socijalne%20skrbi%202022.pdf>)

3.3. Mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu

Mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu jest preventivna mjera u nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Ovu mjeru Hrvatski zavod za socijalni rad izriče kada je djetetov razvoj ozbiljno ugrožen, ali pod uvjetom da kod roditelja postoji spremnost i sposobnost da u kraćem vremenu promijene svoje ponašanje kako bi se spriječilo izdvajanje djeteta iz obitelji te ako su roditelji spremni poštovati jasne upute i omogućiti nesmetan nadzor nad skrbi o djetetu (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 145). Ova mjera određuje se jedino ako život i zdravlje djeteta nisu ugroženi. Ova mjera određuje se na razdoblje od tri do šest mjeseci, ovisno o razlozima njezina određivanja. U situacijama kada primjena ove preventivne mjere pokazuje pozitivne rezultate, postoji mogućnost produljenja i iznad šest mjeseci, no najdulje uzastopno godinu dana. (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 147).

Ključan korak u primjeni ove mjere je terenski izvid koji provodi Hrvatski zavod za socijalni rad za socijalni rad po primitku prijave o sumnji na neprimjereno obavljanje roditeljske skrbi. Stručnjaci razgovaraju s roditeljima i djetetom kako bi utvrdili socioekonomski status obitelji i dinamiku odnosa. Također kontaktiraju relevantne institucije poput škole radi prikupljanja dodatnih informacija. Ako okolnosti pokazuju nepovoljan razvoj djeteta ili nedostatnu podršku u obitelji, Hrvatski zavod za socijalni rad izriče mjeru intenzivne stručne pomoći i nadzora nad skrbi o djetetu, uključujući imenovanje voditelja, izradu plana i programa nadzora te kontinuiranu podršku obitelji (Miladin 2023.: 17).

Voditelji mjere intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem roditeljske skrbi imaju ključnu ulogu u pružanju podrške obiteljima koje se suočavaju s izazovima u ostvarivanju roditeljskih funkcija. Njihova uloga obuhvaća niz aktivnosti i zadaća koje su usmjerene na poboljšanje kvalitete života djece i njihovih obitelji. Rješenjem o mjeri

intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu roditeljima se propisuju češći posjeti i povećana pomoć voditelja mjere, uz davanje jasnih uputa i objašnjenje posljedica koje mogu uslijediti zbog nepoštivanja tih uputa ili odbijanja pomoći (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 146).

Neke od tih aktivnosti koje provodi voditelj mjere su: educiranje roditelja o dječjim potrebama (higijena, pravilna prehrana, emocionalna podrška), razvoj komunikacijskih vještina u obitelji te poučavanje pozitivnih obrazaca ponašanja u provođenju svakodnevnih obveza i aktivnosti. (Žižak i Koller Trbović, 2008, prema Ajduković i Laklija, 2014). I u ovoj mjeri, voditelj mjere ima zadatak pisati izvješća i podnositi ih nadležnom Hrvatskom zavodu za socijalni rad, također dužan je voditi potrebne evidencije o napretku ostvarenom u obitelji. Nakon završetka provođenja mjere, Hrvatski zavod za socijalni rad je u razdoblju od prije isteka godine dana od kraja provođenja mjere intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu, dužan procijeniti obiteljske prilike te o tome sastaviti izvješće (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 148).

Pregledom statističkih podataka nadležnog ministarstva za provedbu mjera zaštite prava i dobrobiti djeteta može se utvrditi da je u 2022. godini mjera intenzivne stručne pomoći bila izrečena 1687 puta, što ukazuje na nastavak linearnog porasta s obzirom na prethodne godine. Za razliku od prethodne mjere, ova mjera naviše puta je izrečena za djecu do 7 godina života, njih 1350. (Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2022., URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%202022/Godi%C5%A1nje%20statisti%C4%8Dko%20o%20primijenjenim%20pravima%20socijalne%20skrbi%202022.pdf>)

3.4. Mjera žurnog izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji

Pravo djeteta na život s roditeljima, kao što je definirano u Konvenciji o pravima djeteta, jasno postavlja standard koji bi trebao biti temelj za sve odluke koje se tiču dječje dobrobiti. Međutim, ista Konvencija također priznaje da se odvajanje djeteta od roditelja može smatrati prihvatljivim u situacijama kada je djetetova dobrobit ozbiljno ugrožena (Konvencija o pravima djeteta, SL SFRJ, 15/90; NN -MU, 12/93, 20/97, čl.9). Hrvatski zavod za socijalni rad izreći će mjeru žurnog izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji ukoliko za zaštitu dječje dobrobiti nije moguće primijeniti niti jednu blažu preventivnu mjeru ili kada okolnosti ne dopuštaju postupnost u izricanju mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti

djeteta (Hrabar,2019). Ova mjera izriče se samo ako procjena uključuje utvrđivanje postojanja opasnosti za život, zdravlje ili dobrobit djeteta te je očuvanje istih moguće jedino izdvajanjem djeteta izvan obitelji. Provođenje mjere podrazumijeva dvije okolnosti: fizičko izdvajanje djeteta i odluku o privremenom smještaju (Hrabar, 2019). Uz rješenje o izdvajanju djeteta iz obitelji, Hrvatski zavod za socijalni rad donosi rješenje o privremenom smještaju djeteta kod druge osobe koja ispunjava uvjete za skrbnika, udomiteljske obitelji ili ustanove socijalne skrbi (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 135). Ova mjera mora se provoditi u najboljem interesu djeteta, a odluka o njezinom izvršenju treba biti izrečena temelju relevantnih činjenica kako ne bi negativno utjecalo na daljini razvoj i dobrobit djeteta. (Ajduković, Sladović Franz, 2021)

Iako svako dijete ima pravo na život s roditeljima, to pravo može biti ograničeno ukoliko su razvoj i sigurnost djeteta ugroženi zbog ponašanja roditelja. Ako je dijete izloženo zlostavljanju, zanemarivanju, promatranju nasilja, pravo djeteta na život s roditeljima može biti ograničeno te se može izreći mjera žurnog izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji (Hrabar, 2016, prema Ajduković i Sladović Franz 2021). Mjera se izriče po službenoj dužnosti, na zahtjev roditelja ili djeteta, pisanim ili usmenim putem (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 136). Ako Hrvatski zavod za socijalni rad rješenje donese usmenim putem, u roku 72 sata od donošenja odluke, Hrvatski zavod za socijalni rad je dužan otpraviti rješenje u pisanom obliku roditelju ili drugoj osobi koja skrbi o djetetu o odluci provođenja žurne mjere izdavanja djeteta izvan obitelji (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23,156/23 čl. 137). Također, nakon odluke o provođenju mjere Hrvatski zavod za socijalni rad je u periodu od 72 sata dužan sudu dostaviti prijedlog da donese rješenje o privremenom povjeravanju skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji, ustanovi socijalne skrbi ili drugoj pravnoj ili fizičkoj osobi koja obavlja djelatnost socijalne skrbi ili koja druga mjera. Sud o prijedlogu odlučuje u izvanparničnom postupku u roku deset dana od podnesenog prijedloga. Ako sud ne donese odluku u propisanom roku, a opasnost za život, zdravlje i dobrobit djeteta još uvijek postoji, Hrvatski zavod za socijalni rad će produžiti trajanje mjere žurnog izdvajanja od roditelja ili druge osobe kod koje se dijete nalazi, ali najdulje na osam dana od dana isteka trajanja mjere (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23,156/23 čl. 138). Ova preventivna mjera može trajati najdulje 15 dana od dana oduzimanja djeteta.

Ova mjera, koja se primjenjuje u slučajevima kada su djetetova dobrobit i sigurnost ugroženi unutar obiteljskog okruženja, može biti iznimno stresna i emotivno opterećujuća situacija,

kako za dijete i obitelj, tako i za stručne radnike. Osim toga, često se susreće s otporom i neprihvatanjem od strane roditelja, što dodatno otežava proces (Hrabar, 2021) Jedan od ključnih izazova koji se javlja pri izdvajanju djeteta je potencijalna reakcija roditelja, koja može rezultirati potrebom za intervencijom policije radi provedbe mjere (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23,156/23 čl. 137). Prihvatanje postupka od strane roditelja igra ključnu ulogu u olakšavanju procesa za djecu koja su izložena ovakvim promjenama.

Uočljivo je konstantno isprepletanje mjere iz nadležnosti Hrvatski zavod za socijalni rada, koja kao i druge mjere iz iste nadležnosti, često prethode ili se istodobno odvijaju s mjerama iz nadležnosti suda. (Karačić,2021.:232). Ovo ukazuje na važnost suradnje između različitih institucija - od socijalnih službi do pravosudnih organa - kako bi se osiguralo najbolje moguće rješenje za dobrobit djeteta. Mjera privremenog povjeravanja djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi i smještaja djeteta može trajati najdulje trideset dana računajući od dana kad je mjera određena. Iznimno, u posebno opravdanim okolnostima sud mjeru može u izvanparničnom postupku produljiti za trideset dana, na zahtjev djeteta, roditelja ili Hrvatskog zavoda za socijalni rad (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 152). Za vrijeme provođenja ove represivne mjere, ali i za vrijeme provođenja mjere žurnog izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji, roditelji moraju znati gdje je dijete smješteno te imaju sva prava vezana uz odnose s djetetom osim prava na stanovanje (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 153.). Pitanja vezana uz ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom, njegovoj zabrani ili nadzoru, tijekom provođenja ovih mjera uređuje sud. (Hrabar, 2021).

Uvidom u statističke podatke iz 2022. godine, broj rješenja kojima je izrečena žurna mjera izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji iznosi 408 što ukazuje na blago povećanje uzimajući u obzir prethodnu godinu. Najveći broj djece je nakon odluke bio smješten u ustanove socijalne skrbi (255) i u udomiteljske obitelji (167). Važno je naglasiti da se broj rješenja ne odnosi i na broj djece koja su žurno izdvojena zato što se rješenje ponekad odnosilo na više djece iz jedne obitelji, tako da je u 2022. godini ukupno iz obitelji ovom mjerom izdvojeno 567 dječaka i djevojčica, najviše u dobi do 7 godina. (Godišnje statističko izvješće u Republici Hrvatskoj u 2022., URL: (<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%202022/Godi%C5%A1nje%20statisti%C4%8Dko%20o%20primijenjenim%20pravima%20socijalne%20skrbi%202022.pdf>)).

4. ZAKLJUČAK

Zaštita prava i dobrobiti djece je imperativ društva, a primarna odgovornost leži na roditeljima. Međutim, u situacijama kada roditelji ne ispunjavaju svoje dužnosti ili čak ugrožavaju prava svoje djece, država ima obvezu intervenirati radi zaštite najranjivijih članova društva (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 140). U takvim situacijama, Hrvatski zavod za socijalni rad ima ključnu ulogu u procjeni rizika i poduzimanju odgovarajućih mjera za zaštitu djece. Procjena rizika djetetovog razvoja omogućuje precizno određivanje stupnja ugroženosti djetetovih prava, što je ključno za donošenje adekvatnih odluka i primjenu odgovarajućih zaštitnih mjera. (Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta, NN 123/15, 87/22, čl.2)

Ovisno o stupnju rizika, te mjere mogu varirati od preventivnih programa podrške obitelji do privremenog ili trajnog smještaja djeteta izvan obitelji. Cilj svih tih mjera je osigurati djetetu sigurno okruženje i prilike za zdrav emocionalni, socijalni i intelektualni razvoj. Primarna zadaća ovih mjera je sprječavanje ponašanja koja mogu ugroziti dijete i njegov optimalni razvoj (Ajduković, 2015). Takav pristup ne samo da štiti prava djeteta već i doprinosi efikasnosti i učinkovitosti samog sustava. Međutim, bitno je naglasiti da kontinuirano unaprjeđivanje sustava, mjera i načina rada predstavlja ključni element u osiguranju stabilnosti sustava socijalne skrbi.

Intenziviranje napora u prevenciji ugrožavanja djetetovih prava i dobrobiti zahtijeva koordinirane akcije na različitim razinama. Prije svega, potrebno je poticati konstantnu i kvalitetniju međusobnu suradnju između institucija koje su odgovorne za zaštitu djece. To podrazumijeva uspostavu jasnih protokola komunikacije i suradnje kako bi se osiguralo brzo i učinkovito djelovanje u slučajevima potencijalne ugroze (Karačić, 2021).

Nadalje, važno je educirati javnost o prepoznavanju znakova ugrožavanja djetetove dobrobiti kako bi se povećala svijest o važnosti zaštite djece u zajednici. Treba zaključiti da je potrebno poticati na aktivno reagiranje u slučajevima primjećivanja znakova ugrožavanja djetetove dobrobiti te prijave Hrvatskom zavodu za socijalni rad povredu djetetovih prava (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23 čl. 132). Stoga zaštita djece od zanemarivanja i zlostavljanja zahtijeva integrirani pristup koji uključuje suradnju različitih institucija i

profesionalaca, ali i edukaciju i podršku roditeljima kako bi se osiguralo da svako dijete ima priliku ostvariti svoj puni potencijal u sigurnom i poticajnom okruženju. Očuvanje djetetovog prava na siguran i zdrav razvoj treba biti temeljna vrijednost svakog društva (Sladović Franz, 2004).

Kako država, tako i društvo, a na samom kraju i obiteljska zajednica uvijek je dužna štiti najbolji interes djeteta. Svjesni da je za dijete najprirodnija obiteljska okolina i okruženje, stručnjaci nastoje provoditi ove preventivne mjere kako bi dijete ostalo u obitelji te kako bi zajedničkim snagama i resursima razvili podržavajuću obiteljsku atmosferu koje za potrebna za djetetov normalan rast i razvoj u svim aspektima života. Važno je naglasiti da tijekom provođenja ovim mjera, stručnjaci, ali posebice obitelj treba imati puno strpljenja, jer promjene ne dolaze naglo te će rezultat biti vidljiv nakon određenog vremenskog razdoblja.

5. LITERATURA

1. Ajduković, M. (2015). Pomoć roditeljima u zaštiti dobrobiti djeteta: Priručnik za socijalne radnike, druge stručnjake i suradnike centra za socijalnu skrb. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć i Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
2. Ajduković, M., & Radočaj, T. (2008). Pravo djeteta na život u obitelji: Stručna pomoć obiteljima s djecom i nadzor nad izvršavanjem roditeljske skrbi kao proces podrške za uspješno roditeljstvo. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
3. Ajduković, M., & Sladović Franz, B. (2021). Sigurnost i dobrobit djeteta: Strukturirani pristup zaštiti djece u socijalnoj skrbi. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć i Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
4. Alinčić, M., Hrabar, D., Jakovac-Lozić D., Korać-Graovac A. (2007). Obiteljsko pravo. Zagreb: Narodne novine.
5. Brajša Žganec, A., Franc, R., Kaliterna Lipovčan, L., Dević, I., Tadić Vujčić, M. i Babarović, T. (2019). Sudjelovanje djece i mladih u istraživanju dobrobiti: kvalitativna analiza. Radovi Hrvatski zavod za socijalni rada za znanstveni rad Varaždin, (30), 351-376.
6. Dojčinović, I. (2014). Mjera oduzimanja prava roditelju da živi sa svojim djetetom i odgaja ga. Socijalna politika i socijalni rad, 2(1), 100-126.
7. Hrabar, D. (2019). Obiteljsko pravo u sustavu socijalne skrbi. Zagreb: Narodne novine.
8. Hrabar, D. (ur.). (2016). *Prava djece: multidisciplinarni pristup*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
9. Hrabar, D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I. (2021). Obiteljsko pravo. Zagreb: Narodne novine.
10. Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, br. 15/90, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93, 20/97.
11. Karačić Š. (2021). Mjere obiteljsko-pravne zaštite djeteta. U M. Ajduković i B. Sladović Franz (ur.) *Sigurnost i dobrobit djeteta: Strukturirani pristup zaštiti djece u socijalnoj skrbi*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku u suradnji s Društvom za psihološku pomoć.
12. Miladin P. (2023). *Preventivne mjere zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta*. Završni rad. Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu.

13. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2022). Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2021. godini [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnoj stranici Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike:
<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>
14. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2023). Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2022. godini [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnoj stranici Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike:
<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%202022/Godi%C5%A1nje%20statisti%C4%8Dko%20o%20primijenjenim%20pravima%20socijalne%20skrbi%202022.pdf>
15. Obiteljski zakon. Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23.
16. Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta. Narodne novine, br. 123/2015, 87/2022.
17. Rešetar, B., & Aras, S. (2014). Represivne mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta: Interdisciplinarni, komparativni i međunarodni osvrti. Osijek: Pravni fakultet Osijek.
18. Sladović Franz, B. (2004). Mišljenje stručnjaka o izdvajanju djece iz obitelji: rezultati intervjua. *Ljetopis socijalnog rada*, 11(1), 115-130
19. Sladović Franz, B., & Mujkanović, Đ. (2003). Izdvajanje djece iz obitelji kao mjera socijalne skrbi. *Ljetopis socijalnog rada*, 10(2), 229-242.
20. Ured pravobraniteljice za djecu, Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2023., Dostupno na:
<https://dijete.hr/docs/Izvjes%CC%8Cc%CC%81e%20o%20radu%20pravobraniteljice%20za%20djecu%20za%202023%20godinu.pdf>
21. Zakon o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona, NN 156/23